

J.M. TROSKA:

PAPRSKY ŽIVOTA A SMRTI

J. M. TROSKA
PAPRSKY ŽIVOTA A SMRTI

Copyright © J.M.Troska - heirs c/o DILIA, 2013
Cover © OOA-S, o.s, 2013

ISBN 978-80-7486-075-1 (ePub)
ISBN 978-80-7486-076-8 (mobi)
ISBN 978-80-7486-077-5 (PDF)

Obsah

KAPITOLA I. FARINOVO MLÁDÍ.....	5
KAPITOLA II. VZESTUP.....	10
KAPITOLA III. BOHEM I ĎÁBLEM	13
KAPITOLA IV. ZLOM	19
KAPITOLA V. PATRIK LONG.....	24
KAPITOLA VI. SANSNOM.....	28
KAPITOLA VII. HRAD KRÁLE NÁKULA	33
KAPITOLA VIII. MARTIN OSUD	39
KAPITOLA IX. ROBERT ERSAND	45
KAPITOLA X. NA TEMENO KILIMA-NDŽARA.....	49
KAPITOLA XI. GIGANTO-PTEROSAIRIS	52
KAPITOLA XII. START V NJANGVE.....	56
KAPITOLA XIII. TIKI-TIKI.....	61
KAPITOLA XIV. DOPADEN.....	65
KAPITOLA XV. MARTUS.....	69
KAPITOLA XVI. INKOVÉ.....	72
KAPITOLA XVII. INKA ATAHUALPA.....	76
KAPITOLA XVIII. NA PRAHU SMRTI.....	81
KAPITOLA XIX. SVĚT V NEBEZPEČÍ.....	86
KAPITOLA XX. VE SPOLEČNOSTI NÁRODU.....	90
KAPITOLA XXI. NEZDAŘENÝ POKUS.....	93
KAPITOLA XXII. ROZKAZ NĚMECKU.....	98
KAPITOLA XXIII. PAX!	102
ZÁVĚR.....	104

KAPITOLA I.

FARINOVO MLÁDÍ

„A všichni ti četní bohové“, končil přednášku profesor dějepisu na reálce v Černově, „měli od svého vládce Dia přidělený obor, který řídili: Lstivý, taškařský Hermes vedl, co nejlépe odpovídalo jeho povaze: obchod. Krásný, věčně mladý Hélios udržoval Slunce v pravidelném koloběhu. Zasmušilý Hádes vládl v Podsvětí, kam také Zeus, hlava této velkolepé organizace, všemocný vládce světa i vesmíru, otec bohů i lidstva, poslal na nátlak své choti bohyně Héry svého syna Héfaista, svěřiv mu pod moc oheň. Héfaistos byl ustanoven božským kovářem. Byl velký duchem, ale tělem byl mrzák od svého narození. Měl široké plece, ale byl přihrblý a kulhal.“

Třídou zašuměl šepot a dušený smích. Profesorovy černé, pichlavé oči zatěkaly po třídě, až utkvěly na sražené postavičce žáka v první lavici, na kterou se soustředily pohledy všech žáků. Cosi jako úsměšek pohnulo profesorovými úzkými rty a současně zahučel v pozadí učebny hlas:

„Jako Farin!“

Hned nato zahlaholil třídou smích.

„Tíše! Kdo si to dovolil?“ zahřměl bohorovně profesor.

Třída okamžitě ztichla. Žáci znali přísnost profesora Duse, který pouhým pohledem dovedl zkrotit nejtroufalejší rozpustilce. Ale věděli také, že profesor Dus nemá žáka Farina zvláště v lásce. Bystří kvartáni vystihli, že přísný výraz v profesorově hubené, nažloutlé tváři je přetvářkou, která se marně snažila zakrýt úsměšek, jež profesor setřel jemným kapesníkem a suše odkašlav, rozhovořil se:

„Nestrpím nikomu drzosti! Ani vám, Kasko! Večer se sejdu s vaším otcem. Povím mu, jak nepřístojně se chováte. Pan obchodní rada jistě nebude mít radost z vaší neomalenosti.“

Vtom se na chodbě rozlaholil školní zvon. Hodina dějepisu byla skončena. Profesor Dus vyšel ze třídy.

Sotvaže se však za ním zavřely dveře, zaburácel třídou pustý smích.

„Héfaistos! Chachachá! Nové jméno pro Farina! Camélus dromedárium je už tuze otřepáno! Kasko! Křest! Pokřtíme Farina!“ ozývaly se ječivé i hučící hlasy.

Senior třídy, osmnáctiletý krasavec Vilém Kaska, dvojnásobný repetent, přinesl s umyvadla džbán s vodou a stanul nad Farinem, klidně sedícím v lavici:

„Já tě křtím ve jménu Dia, vládce –“

„Co to tropíte?“ třeskl do vřavy ostrý hlas od dveří.

Rozdováděná mládež se změnila v sochy. Kaskova ruka se džbánem sklesla.

„Co to tropíte, táži se!“ změnil otázku v rozkaz profesor fyziky Hálek, přistoupiv ke Kaskovi, který rozpačitě mlčel.

„Pouhý žert, pane profesore,“ odpovídal za Kasku s trpkým úsměvem Farin. „Pan profesor Dus nám přednášel o starořeckých bozích a dokonale vylíčil přihrblého a kulhavého Héfaista, což se žákům tak líbilo, že mne právě křtili tím jménem, které je mně milejší, nežli velbloud jednohrbý, jak mi říkali dosud,“ končil s otevřeným pohledem svých blankytně modrých očí a mírným výrazem v dětské, bledé tváři.

Hálkova drobná postava jako by rostla po těchto slovech. Šedé oči metaly blesky, obličej, vroubený plnovousem, zrudl.

Chvilí bylo napjaté ticho. Žáci čekali výbuch. Věděli, že jak není Farinovi nakloněn profesor dějepisu, tak si tohoto mrzáčka oblíbili profesori reálných věd, v nichž Farin velmi vynikal. A zvláště ve fyzice. Sám čert sem přivedl Hála, když podle rozvrhu hodin měla následovat čeština...!

Konečně profesor promluvil:

„Podám o vašich darebáctvích podrobnou zprávu v dnešní konferenci, Kasko,“ začal mrazivě. „Je toho více, co jsem zjistil,“ dodal významně. A k ostatním: „Místo češtiny máme dnes fyziku. Vezměte své věci a jděte do fyzikální učebny.“

Když profesor Hálek vyšel ze třídy, sklonil se Kaska k Farinovi:

„Skrčku,“ syčel mu do tváře, „budu-li potrestán, těš se!“ zdůraznil svůj slib zařatou pěsti!

Farin ani nehlesl. Jen se trpce usmál.

Co vše už vytrpěl! A nejen v době studií. Už jeho útlé mládí bylo řetězem ústrků a pošklebků, výsměchu a pohrdání. Nikdy nepoznal lásky, neslyšel vlídných slov.

Jeho otec byl mistrem v tkalcovně. Přicházel domů unaven, ustarán, uštván. Matka měla hokynářský krámeček, kde trávila celé dny až do pozdních večerů. Malý Arnošt byl odkázán na sebe sama. Málo poznal blahého tepla, jakým hřeje mateřská a otcovská láska. Ba nepoznal ho vůbec. Oba jeho rodiče, statní, bezvadně urostlí, nemohli utajit trpkosti při pohledu na své jediné dítě – mrzáka, jakého jim nadělil krutý osud.

A venku bylo ještě hůře. Co se naplakal, hledě závistivě na dovádějící a rejdicí děti, zatím co on bezmocně seděl na prahu domku, marně se snaže postavit na slabé nožky, jejichž kosti byly změkklé křivici. Nechtěly si s ním hrát, s mrzákem.

Když pak začal chodit do školy na nožkách vyztužených železnými tyčkami, trpěl snad ještě více. Vlídna slova, zjevná útrpnost a ohledy, jimiž mu učitel, sice v dobrém úmyslu, ale přece připomínal jeho tělesný stav, ho nepotěšily, naopak, bolely.

Jak rád by byl šplhal, cvičil na hrazdě, bradlech! Nesměl. Směl se jen dívat...

Postupem doby se jeho neduh zlepšil. Kostí ztvrdly. Nemusel už vyztužovat nohy železnými tyčkami ani tuhými koženými pouzdry.

Když pak vychočil obecnou školu ukázalo se, že následky křivice nejsou tak zlé. Hoch nebyl hrbatý. Jen poněkud sražený v ramenou. Jeho trup byl však nepoměrně silný a těžce jej nesly slabé nohy. Hruď byla vyklenuta, orgány, zvláště plíce zdravě vyvinuty. Trup tohoto dítěte sliboval vyvinout se ve vzorný útvar, který, až dospěje v muže, bude hýřit atletickou silou paží.

Zajímavá byla tklivá krása Arnoštova obličej. Měl černé, kučeravé vlasy. Zpod černého, mírně klenutého obočí zářily jaksi přemoudřele blankytné oči a mezi rudými rty probleskovaly bílé, zdravé zuby. Krásný hoch, říkali, kdož pohlédli do jeho tváře. Škoda ho, politoval, kdo pohlédl na jeho slabé nohy.

Ale nejvyš podivno je, že příroda ve svém nevyzpytatelném rozmaru vložila do tohoto nesouměrného těla – velikého ducha.

Už jako dítě jevil Farin vlohy a schopnosti, které budily u učitelů údiv. Nelze říci, že byl nějak zvlášť pilný, ale jeho paměť byla úžasná. Byl vždy prvním žákem. Proto jeho rodiče uposlechli důtklivé rady učitele a dali Arnošta na studie.

Ted' už byl v kvartě. Od primy studoval s vyznamenáním. Zvlášť fyzika a chemie byly jeho koníčkem. Jen z dějepisu má dobrou, ačkoliv ví, že by si zasloužil lepší známky. Vždy se hlásí, ale pan profesor Dus ho nevyvolá. Snad ho nevidí...

Ve třídě nebyl Farin neoblíben. Mnozí ho měli rádi. Jak by ne!

Vždyť mnohým značně pomohl, zvláště v chemii a fyzice, kdy jeho náповědi jako spásný dech strážného ducha vanuly třídou, až k tabuli, kde se často potil zkušený v bezradnosti...

Příběh, jehož jsme byli svědky, posuďme proto shovívavě. Vždyť známe z vlastní zkušenosti bujnost mládeže, jejíž podstata z valné většiny není zlomyslná.

Mezi spolužáky Arnoštovými měl nejméně citu Kaska. Ale to také nebylo jeho vinou. Byl to syn továrníka, milionáře. Jeho otec byl přetížěn starostmi obchodními i jinými, jaké působí čestné funkce, kterých starý Kaska neměl málo. Byl starostou města, předsedou mnoha spolků, zasedal ve správní radě dvou peněžních ústavů a v konsorciu obchodní akademie. Často také odjížděl z Černova do Prahy, aby se účastnil schůzí a porad v ministerstvu obchodu, v obchodní komoře a v jiných úřadech a institucích.

Proto neměl kdy, aby se věnoval výchově svého syna. Tu obstarávala matka, která však byla tím slabší, čím více Vilík tělesně sílil, rostl a dospíval. Matčina výchova hochů je pravidelně pochybná, zvláště miluje-li matka svého syna přílišnou, t. zv. opičí láskou, jako tomu bylo zde. Na chlapce platí spíše kázeň nežli něha.

Vilík se záhy vymkl z oteží...

*

Průběh konference profesorského sboru nikdo nezvěděl. Třída vyslechla jen trest, který ředitel ústavu Kaskovi před celou třídou sdělil: Čtyři hodiny karcer, nezákonné mravy a po skončení školního roku zákaz studovati dále na černovské reálce.

Žáci ustrnuli nad tak přísným trestem za pouhý žert, jak se domnívali. čekali také, že se Kaska Farinovi, pomstí. Ale k jejich údivu byl Vilík podivně zkrotlý. Marně si však lámali hlavu nad touto změnou. Nedožvěděli se ničeho.

Což bylo možno, aby se Kaska svěřil těm „capartům“, že hlavní příčinou tohoto trestu byla noc, proflámaná v baru? Mohl se přiznat ke krutým opatřením, jimiž otec znemožnil jeho další noční výlety, vykázav mu pokojík, z něhož byl východ jen otcovou ložnicí, kam byl vždy večer sluhou zaveden a jako skutečný vězeň uzamčen? Měl snad také ukázat klukům svá modře a fialově zpruhovaná záda jako důkaz malířských schopností svého táty?

Zajisté že nikoliv!

Vilík tedy zkrotl. A jeho zkrotnutí potrvalo dále, po celé další tři měsíce až do prázdnin. Ne snad z upřímné kajcnosti, ale prostě proto, že mu slíbil otec dvojnásobnou lekci pro sebemenší příčinu.

Uvážíme-li, že Vilík byl vášnivým plavcem, který všechny prázdné chvíle strávil na plovnárně, pochopíme příčinu: Několik dní by nesměl obnažit své urostlé tělo. Po posledním otcově „malování“ zbyly stopy po celý týden. Počítá-li dvojnásob (a táta umí držet slovo), byl by v karanténě čtrnáct dní. Ne! Chraň ho pánbůh...!

Konec školního roku přinesl zlikvidování Vilíkovy aféry: Po prázdninách půjde Kaska do obchodní akademie. Jeho otec tam má vliv, což jistě ulehčí Vilíkovy studie. Beztak jednou zdědí továrnu a odborná obchodní škola mu tedy jen prospěje.

Na počátku nového školního roku odešel z Černova profesor dějepisu Dus a jeho nástupce si brzy svou nestranností a bodrostí získal úctu a lásku žactva i občanů.

Farinovi, který studoval dále, byly tyto změny samozřejmě vhod.

*

Čas plynul. Minula i Farinovi t. zv. léta klackovská, kritická doba, která se skoro u všech jinochů projevuje chorobnou domýšlivostí a neurvalostí. Ale i tu byl Farin vzácnou

výjimkou: Místo těchto nectností jevílo se jeho dospívání mužnou rozvahou a zvýšenou plíí.

Celou reálku i s maturitou absolvoval Farin s vyznamenáním. Teď, kdy už začal studovati na technice v Praze, vzpomínal na své mládí jako na těžký sen, který však v posledních letech přece poněkud zvlídněl. Po Kaskově odchodu z reálky změnil se duch Farinovy třídy a hlavně její poměr k Farinovi. Přezdívka „Héfaistos“ mu sice zůstala, ale nebyla už nadávkou. Spíše zněla lichotivě. Po celá tři léta, od kvinty až k maturitě byl Héfaistos pro méně nadané žáky spolehlivou studnicí vědomostí, z které zkoušení čerpali svou záchranu ve formě dovedných napovědí a při písemných pracích koloval po cele třídě Farinův spásný papírek. Takto si Héfaistos dobyl nejen přátelství spolužáků, ale získal také hmotně na honorářích v nejrůznějším způsobu, kterých ovšem neodmítal.

Hůře se však finančně protloukal na technice. Rodiče mohli ze svých skrovných příjmů platit jen na jeho nejnutnější životní potřeby a i tu se často nedostávalo.

Farin byl nucen přijmouti kondice. Vyučoval studenty v několika domácnostech, za kteroužto úmornou práci byl honorován tu chudičkou večerí, jinde svačinou a někde almužnickým honorářem.

Nejhorší byl konec studií.

Hospodářská krize, která v té době hromadně rdousila obchod i průmysl, způsobila také zastavení provozu v tkalcovně, kde otec mistroval. Arnoštův otec pozbyl svého, zaměstnání. Jeho snaha, aby se uchytil jinde, byla marná, neboť byl už stár pro aktivní službu a práci, ale mlád pro starobní důchod. Octl se bez příjmů a bez možnosti k výdělku, odkázán se svou ženou na skrovničký zisk ze skomírajícího hokynářského krámku.

Za těchto okolností nemohl ovšem dále platit na svého syna. Arnošt se svěřil rektoru techniky se svým zoufalým stavem, který hrozil ztroskotáním jeho dalších studií teď, kdy k jejich ukončení chybí pouze několik měsíců...

A tu se Farinova hrozná vidina rázem rozplynula: Rektor mu urychleně vymohl státní podporu a na účet podpůrného studentského fondu bezplatné obědy a večere v akademické mense.

Farin byl zachráněn.

Konečně pak přišel den, kdy byl Arnošt Farin ve slavnostně vyzdobené aule prohlášen inženýrem elektrotechniky a chemie.

Avšak jeho radost byla zkalena smutkem. Arnoštovi rodiče se nedočkali slavného úspěchu svého syna. Oba zemřeli o měsíc dříve při chřipkové epidemii. Smrt se ani nemusela mnoho namáhati, aby vyrvala duši z těl, vysílených podvýživou.

Kam teď? Těžká odpověď. Nemá nejmenší naděje na státní službu, dokud krize nepovolí. On nemůže čekat. Se svou hotovostí vystačí nejdéle měsíc. Zbývá mu jen, aby se pokusil v soukromé službě. Ale po čtrnácti dnech marného shánění a psaní nesčíslných žádostí a nabídek viděl, že se honí za přeludy.

S posledními drobnými penězi v kapse odhodlal se k návštěvě rektora, jemuž se upřímně svěřil. Rektor slíbil pomoci a svému slibu – dostál.

Už druhého dne byl Farin povolán generálním ředitelem továrny Elochema k návštěvě. Byla to velká továrna na Smíchově, která, jak už zkrácený titul ukazuje, vyráběla stroje a přístroje pro elektrotechnický a chemický průmysl. Farin, jako inženýr chemie a elektrotechniky se v ní jistě bude moci dobře uplatnit.

Zmítán vlnami radostné naděje a mučivých pochybností, vstupoval do přepychové pracovny továrního boha...

Za několik minut se vracel s přijímací listinou v kapse.

Byl přijat sice jen za kresličku, na podřízené místo, ale s platem, který mu stačí na slušné živobytí. Bůh zaplat' i za to!

Zvlášť výhodná byla mu jednoduchá frekvence, která mu umožní, aby pokračoval ve svém soukromém studiu.

KAPITOLA II.

VZESTUP

Dva roky byl už Farin kresličem v Elochemě, čípkem v ohromném stroji veliké továrny. Ztrácel se za kresličským stolem, jakých bylo ve velikém sále v pěti řadách po šesti, celkem třicet.

V čele na stupni stál stůl šéfkonstruktéra a na stěně visela veliká tabule. Toto zařízení mu připomínalo posluchárnu na technice.

Žil celkem spokojeně a v klidu. Přezdívka Héfaistos, která se i zde vynořila a uchytila, nijak ho nemrzela. Vystihl, že nemá jízlivého podkladu. Bylo to žertovně, kolegiální oslovení.

Dospěním v muže se jeho postava jaksi upravila. Seděl-li, byl krasavec. Trup dělal dojem statného muže a hlava mohla každému malíři posloužit za model mužské krásy.

Husté, černé vlasy vlnily se v přirozených kučerách, vysoké, mírně klenuté čelo svědčilo o inteligenci, jasný pohled blankytných očí budil důvěru a sympatii a hranatá brada ukazovala na energii a pevný charakter. Jen nohy byly poměrně slabé a rušily harmonii ostatního těla.

Farin se stýkal se všemi kolegy a – s nikým. To znamená, že s každým vlídně promluvil, ale neměl důvěrného přítele. Do společností nechodil. Prázdné chvíle trávil doma. Studoval...

Jednoho dne, kdy jeho kolegové už odešli, požádal šéfkonstruktéra o rozmluvu.

„Račte,“ vybídl ho suše přednosta.

Farin vyňal z aktovky několik výkresů a rozložil na přednostově stole.

„Přemýšlel jsem,“ začal klidně, „o konstrukci některých našich přístrojů. Myslím, že by bylo vhodné, uvážit některé změny. Prohlédněte si, prosím, mé výkresy.“

Konstruktérovi zahrál na rtech úsměv. Je sice chvályhodno, jeví-li mladý kreslič sestrůjný zájem. Ale kolik už ve své dlouholeté praxi viděl návrhů, které se šmahem ukázaly utopií. S trpným povzdechem zahleděl se do prvního výkresu.

Uplynulo několik minut napjatého ticha. Konečně přednosta promluvil:

„Hm,“ hučel, „tohle, zdá se... není špatné. Elektronová trubice pro Röntgenovu lampu. Zde, tohle zařízení, ano, je nesporno, že by značně zvýšilo citlivost relais. Mění to do jisté míry teorii Hallovu i Zeemanovu. Vlastně ji doplňuje. Hm, myslím, je že to dosti dobrý objev.“ Odložil výkres a vzal druhý:

„Copak je tohle?“ tázal se už s větším zájmem.

„Therapeutický přístroj k léčení röntgenové dermatitidy,“¹ odpověděl klidně Farin.

„Cože? Snad se pouštíte trochu daleko. Milý kolego, úspěšně léčit tkáň, zachvácené rozkladem, považuje celý odborný svět dosud za utopii. Vždyť je to nemoc horší nežli rakovina.“

„Vím. Znamenalo by to nesmírné dobrodiní pro röntgenology, z nichž mnoho je obětí svého povolání. Ale také pro trpící rakovinou, lupusem² a jinými nemocmi. Snad i malomocenství by pak bylo vyléčitelné.“

„Utopie, kamaráde! Nemohu uvěřit!“

¹ Röntgenová dermatitida = těžké onemocnění tkáň, bolestivé rány, těžko léčitelné.

² Lupus = tuberkulóza kůže.